

LAUSUNTO KOTOUTUMISEN EDISTÄMISESTÄ ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA

Lausuntopyynnössä lakiehdotusta kotoutumisen edistämisestä annetun lain muuttamisesta pyydetään vastausta seuraavaan kysymykseen ja sen neljään alakohtaan:

Onko ehdotuksessa huomioitu riittävän selkeästi sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisvastuun siirtämisestä aiheutuvat muutokset? Jos ehdotus on epäselvä, pyydämme kohdentamaan näkemykset ja huomiot aiheittain tai jopa pykälittäin alempana olevan väliotsikoinnin mukaisesti. Pyydämme myös tuomaan esille, milloin on kyse pykälätekstistä ja milloin perusteluista.

- *Kustannusten korvaaminen (luku 6)*
- *Alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten ja nuorten tuen ja asumisen järjestäminen (27-28 §)*
- *Muut hyvinvointialueisiin liittyvät muutosehdotukset*
- *Mitä muuta haluatte sanoa ehdotuksesta?*

Esitys Mikkelin kaupungin lausunnosta kohdistuu pääasiassa kustannusten korvaamiseen ja hyvinvointialueen ensisijaisen vastuun määräytymiseen.

Lakiesityksen tavoitteet tiivistettynä ovat seuraavat:

Kotoutumislain muutosten osalta tavoitteena on säilyttää kotoutumislain soveltamisalaan kuuluville maahanmuuttajille yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveyspalvelut myös jatkossa, kun sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu siirtyy kunnilta hyvinvointialueille, mahdollistamalla valtion korvausten hakeminen syntyviin kustannuksiin. Tavoitteena on myös säätää alaikäisenä ilman huoltajaa maahan tulleiden lasten tai nuorten asumisen ja tuen järjestämisestä siten, että mahdollistetaan tehtävän hoitaminen hyvinvointialueella.

Lainsäädäntöuudistuksen keskeisin tavoite on säilyttää edellytykset maahanmuuttajille suunnattujen palvelujen toteuttamiselle niin, että niitä jatkossa järjestettäisiin ”osana kunnallisia peruspalveluja, työ- ja elinkeinohallinnon palveluja, hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja sekä muina kotoutumista edistävinä toimenpiteinä”.

Mikkelin kaupungin lausunto

Lain muuttaminen on perusteltua niin, että hyvinvointialueen on mahdollista toteuttaa niitä palveluja, mitä tähän saakka ovat kuntien sosiaali- ja terveyspalvelut tuottaneet. Lakiesitys jättää kuitenkin paikallisen tulkinnan varaan sen, mikä taho vastaa palvelujen organisoinnista silloin, kun vastuu on hyvinvointialueen ja kunnan vastuualueiden rajapinnalla.

Lakiesityksessä erityiskustannusten korvauksista on kirjoitettu seuraavasti:

Kunnalle tai hyvinvointialueelle korvataan 2 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettujen henkilöiden osalta:

1) ilman huoltajaa olevan alaikäisen sijoittamisesta 28 §:n mukaiseen perheryhmäkotiin tai muuhun asuinyksikköön sekä perhehoidosta, asumisen tukipalveluista, sosiaalihuollon palveluista sekä muista tukipalveluista kunnalle tai hyvinvointialueelle aiheutuneet kustannukset siihen saakka, kunnes nuori täyttää 25 vuotta;

2) vamman tai sairauden edellyttämän pitkäaikaisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä kunnalle tai hyvinvointialueelle aiheutuneet huomattavat kustannukset, jos henkilö on ollut huollon tai hoidon tarpeessa Suomeen saapuessaan;

3) erityisistä syistä muut kunnalle tai hyvinvointialueelle aiheutuneet kustannukset. Korvaamisen edellytyksenä on lisäksi, että siitä on erikseen sovittu elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksen ja kunnan taikka elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ja hyvinvointialueen kesken. Tässä pykälässä tarkoitettut kustannukset korvataan enintään kymmeneltä vuodelta

Palvelujen järjestämisen kannalta olisi hyvä tarkemmin määrittää järjestämisvastuun ensisijaisuus. Kuntien luontainen rooli vuoden 2023 jälkeen on vahvistaa elinvoimaisuutta työvoiman osaamisen, elinkeinotoiminnan edellytysten turvaamisen ja näihin liittyvien tukitoimien kautta. On todennäköistä, että kunnat harjoittavat jossain määrin asukashankintaan liittyvää asumisen järjestämistä muutoinkin kuin maahanmuuttajataustaisten henkilöiden kohdalla. Kuntien vastuurooli kotoutumisen tukemisessa on luontainen silloin, kun kotoutuvan palvelutarve kohdistuu koulutus- ja työllistymisasiin. Mikäli järjestämisvastuun ensisijaisuuden määrittelemisessä on käytännön arjessa epäselvyyttä, se saattaa aiheuttaa palvelujen toteutumattomuutta siitakin huolimatta vaikka lakiesityksessä peräänkuulutetaan edelleen vahvaa yhteistyötä kotoutumista harjoittavien viranomaisten kesken.

Esitetään, että mikäli kotoutumisessa suoritettussa alkukartoituksessa todetaan ensisijaiseksi tarpeeksi järjestää kotoutujan perustarpeet kuntoon, olisi ensisijainen vastuu hyvinvointialueella. Tällöin hyvinvointialue vastaisi myös asumisen järjestymisestä yhteistyössä kunnan kanssa. Mikäli kotoutujan alkukartoituksen pääpaino on työ- ja koulutusasioiden järjestäminen (muut asiat on hoitossa/tulevat hoidetuksi) olisi päävastuu tällöin kuntien koulutus- tai työvoimapalvelut. Kuntakokeilukunnissa tämä rooli on jo olemassa. Tämä helpottaisi kotoutumispalvelujen integroimista peruspalveluihin. Varsinkin pienissä kunnissa ja kaupungeissa ei välttämättä perusteta erillisiä ”maahanmuutto-ohjaajien” virkoja ja palvelujen vastuuttaminen joudutaan silloin liittämään osaksi muita työnkuvia.